

TERÖR VE MEDYA ÇALIŞMALARINA BİBLİYOMETRİK YAKLAŞIM

 Fikriye ÇELİK^a

Öz

Terörün medya bağımlılığı ya da medyanın terör ilgisi, iki başlığı birlikte düşünme eğiliminden türeyen çok sayıda araştırmayı alanyazına kazandırmıştır. İletişim teknolojilerinde kaydedilen ilerlemeye bağlı olarak terör merkezli kişi ya da grupların medyatik içerik üretiminde daha aktif bir pozisyon yakalaması araştırmacıların konuya dikkatini yoğunlaştırmıştır. Bu dikkatin izinden giderek alanyazın hakkında genel durum değerlendirmesinde bulunma amacındaki bu çalışmada bibliyometrik yaklaşım benimsenmiştir. Web of Science veritabanında taramıp 1978 - 2023 yılları arasında yayımlanan medya ve terör konulu eserlere ait veriler çalışmanın analiz birimini oluşturmuştur. Niceliksel literatür tarama tekniği bibliyometrik analizle değerlendirmeye alınan konu; yayın, yazar, yıl, dil, tema, atıf ve anahtar kelimeler arasındaki ilişkisellik etrafında çözümlenmiştir. VOSviewer programıyla toplam 1932 yayının analiz edildiği bu çalışmada, terör ve medya bağlantısına ilginin teknolojide yaşanan gelişmelere paralel olarak artan bir seyir gösterdiği; 2000'lerin başından itibaren yükselişe geçen bahse konu yayınların en yüksek rakama 2020'de ulaştığı; eserlerin terörizm, medya ve sosyal medya kavramları etrafında yoğunlaştığı; İngiliz dili hâkimiyetindeki alanda sahip olduğu düşük orana karşılık Türkçe yayınların ilk 5'te yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmanın bundan sonraki araştırmalara anlamlı bir yol haritası olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: İletişim çalışmaları, Medya ve terör, Bibliyometrik analiz, Terörizm.

BIBLIOMETRIC APPROACH ON TERRORISM AND MEDIA STUDIES

Abstract

The media dependency of terrorism or the media's interest in terrorism has brought many studies to the literature that emerged from the tendency to think of the two topics together. Due to the progress made in communication technologies, terrorist-centered individuals or groups have taken a more active position in the production of media content, which has focused the attention of researchers on the subject. Following this attention, a bibliometric approach was adopted in this study, which aims to evaluate the general situation of the literature. The analysis unit of the study consists of data on works based on the relationship between media and terrorism, scanned in the Web of Science database and published between 1978 and 2023. The subject evaluated by bibliometric analysis, which is a quantitative literature review technique, was analyzed around the relationship between publication, author, year, language, theme, citation and keywords. In this study, in which a total of 1932 publications were analyzed with the VOSviewer program, it was concluded that the

^aDr. Öğr. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik, fcelik@cumhuriyet.edu.tr

Makale Geliş Tarihi: 20.02.2024, Makale Kabul Tarihi: 13.03.2024

interest in terrorism and media connection increased in parallel with the developments in technology and that these publications, which have been on the rise since the early 2000s, reached the highest number in 2020. In addition, it was concluded that the works concentrated around the concepts of terrorism, media and social media, and Turkish publications were in the top 5 despite the low rate in the field dominated by the English. It is expected that the study will provide a meaningful path for future research.

Keywords: Communication studies, Media and terrorism, Bibliometric analysis, Terrorism.

Giriş

Medya ve terör ilişkisi hakkında bugüne kadar çok sayıda araştırma yürütülmüştür. Alana katkıda bulunan çoğu araştırma çağdaş terörizmin medya merkezli doğası sonucu ortaya çıkan tablodan söz etmeyi tercih etmiştir. Bununla birlikte bir tür seçim sonucu kamuoyuna taşınan terörizmin medya metinlerine yansımada etik konusu tartışmalı başlıklardan biri olarak bilimsel çalışmaların ilgi alanı olmayı başarmıştır. Kuşkusuz devlet – kamu – medya denklemini gözeten terörizm için medya önemli bir araçsal aygıttır. Nitekim gerek ulusal gerek uluslararası siyasi yapılar üzerinde yaptırım gücü elde etmeyi amaçlayan terörizmin hedefinde kamuoyu bulunmaktadır. Böylece söz konusu ideolojik akımı somut düzleme taşımayı amaçlayan terör eylemleri için hem etki yaratma hem yaptırımda bulunma yolu olarak en göz ardı edilemeyecek dayanak medya olmaktadır.

Kamuoyu ve terör arasında kritik bir noktada bulunan medyanın terörü beslediği yönündeki iddialar dayanaklarını söz konusu konumdan almaktadır. Buna göre terörizm somut eylemsel pratikler üzerinden medyayı araçsallaştırarak topluma ulaşmayı başarmaktadır. Kuşkusuz bu aşama geleneksel medyadaki eşikbekçiliğini işaret etmektedir. Medyanın terör eylemlerini topluma servisinde haber değeri ile etik değerler bir çeşit dilemmadan söz etmeyi gerektirmektedir. Ne var ki süreç haber değerinden yana işlemektedir. Profesyonel eşikbekçileri tarafından haber değerinin öncelenmesiyle terörizmi sahaya taşıyan örgütlere etkileşim fırsatı tanınmaktadır. Gerçekleşen çoğu terör eylemi, saldırıların doğrudan belirli mağdurları hedef almayı korkutma ve mesaj iletme konusunda araçsallaştırıldığı gerçeğini kanıtlamaktadır (Krueger ve Maleckova, 2003, s. 120). Buna göre medyanın ilgisini çekmeyi başaran bir terör örgütünün bu propaganda alanını istismar etme ve saldırılarına devam etme yeterliliği elde etme hedefine kilitlendiğini söylemek zor değildir (Jetter, 2017, s. 32). Zira stratejik bir söylem olan terörizm için iletiye dönüştürülen mesajı yaymak, medyada geniş ölçekte alan açmak, hedef olarak belirlediği aktörün iradesini baltalamak somut eylemsellikten önce gelmektedir. Bu düşünceye göre terörizmin medya – kamuoyu - karar vericiler arasındaki denkleme sürekli gündeminde tutma ve bu bağlantıyı dönemselleştiren şartlara uygun biçimde yeni teknikler üzerinden araçsallaştırma çabasında olmasını beklemek tabiatıyla mümkündür. Terör örgütleri içinde bulunduğumuz yeni medya döneminde geleneksel medyadan farklı olarak kendi medyalarını kurabilme imkânına kavuşmuştur. Medyaya bağımlılığı sınırlandıran bu durum, etki alanını genişleten sosyal ağlar yardımıyla terörizmin özgür bir alanda yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Böylece terör örgütleri propaganda kapasitelerini büyük ölçüde artırmaktadır.

Yaşanan teknik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak terörizmin hedef kitleye daha hızlı ve aktif biçimde dağıtıldığı, terör pratiklerinin daha somut ve gerçekçi bir görünümde sunulduğu yeni medya ortamlarının yükselişe geçmesi araştırmacıları medyanın yanı sıra sosyal ağlar ve sosyal medya platformlarını dikkate almaya itmiştir. Bu eğilimin ne zaman, neden ve nasıl gerçekleştiği önemlidir. Kuşkusuz bilimsel yayınların ilgisini anlamaya ve gerekçelendirmeye yarayan bu tespit esasında terörizmin medyaya duyduğu ihtiyacı işaret etmek açısından kıymetlidir. Zira medyada gözlenen form ya da format değişimi terörizmin kullandığı araçlardaki güncellemeyi işaret ederken değişmeyen temel faktörün medya bağımlılığı olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada araştırmacıların terör ve medya ilişkiselliğine gösterdiği ilginin seyri aydınlatılmıştır.

Söz konusu ilişkiyi merceğe alan yayınların geniş açıdan görüntüsünü ortaya koymayı amaçlayan bu nicel çalışmada bibliyometrik analiz uygulanmıştır. Böylece terörün hangi yıllarda daha çok medya merkezli görme biçimiyle anlamlandırılmaya başladığı, iletişim teknolojilerinde kaydedilen gelişmelerden etkilenen terör ve medya çalışmalarının son aşamada ne tür bir eğilim gösterdiği bilgisine erişilmiştir. Bununla birlikte elde edilen verilerin nicel çözümlemesi sonucunda alanın yönünü tayin eden yayın başlıklarına ve araştırmacı profillerine ilişkin genel bir açıklamada bulunma imkânı yakalanmıştır. Alanyazını öne çıkan anahtar kelimeler, yazarlar, dil ve yıllar, kurum ve ülkeler bağlamında incelemeye alan çalışmada çıkarılan ağ haritaları üzerinden araştırma bileşenlerinin analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma boyunca 8 sorunun cevabı aranmıştır:

- AS1. Terör ve medya ilişkisini merkeze alan yayın başlıkları nedir?
- AS2. Medya ve terör konulu çalışmalar hangi yıllarda yoğunluk göstermiştir?
- AS3. Sözü edilen konu hakkında en çok hangi dilde çalışma üretilmiştir?
- AS4. En çok etki ortaya koyup atıf oranında öne çıkan araştırmacılar kimlerdir?
- AS5. Aralarında en fazla bağlantı bulunan araştırmacılar kimlerdir?
- AS6. En fazla atıf alan ülkeler sıralamasında hangi ülkelere rastlanmaktadır?
- AS7. Medya ve terör ilişkisine odaklanan yayınlarda hangi anahtar sözcüklere sık rastlanmaktadır?
- AS8. Ortak atıfla görünürlük yakalayıp bağlantılı bir profil ortaya koyan yazarlar kimlerdir?

A. MEDYA VE TERÖR SORUNSAI

Stratejik anlatılara dayalı bir akım olup daha çok politik ya da din kaynaklı ilkelerle motive edilen terörizm, alanda sergilenen eylemler aracılığıyla görünmek/bilinmek/tanınmak istemektedir. Bilindiği gibi terörizm, fiziksel zarar vermeye bağlı tahrip gücü yüksek şiddet kullanımıyla sürekli tehdit algısı yaratan bir method ya da taktiktir (Norris vd., 2003, s. 6). Bununla beraber terörizm rastgele veya sembolik kurbanların şiddetin araçsal hedefi olarak hizmet ettiği bir mücadele yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Schmid ve Jonuman, 2017, s. 1-2). Wilkinson (1997, s. 52) ise terörizmin diğer şiddet türlerinden ayrılan beş ayırt edici özelliğe sahip olduğuna dikkat çekmektedir. Ona göre terörizm; 1) aşırı korku iklimi yaratmak için önceden tasarlanma, 2) doğrudan mağdurlara değil daha geniş bir hedefe

yönelme, 3) doğası gereği siviller başta olmak üzere rastgele ya da sembolik hedeflere yönelik saldırıları içerme, 4) anlaşmazlıkları, protestoları ve muhalefeti düzenleyen normları ihlal ettiği gerekçesiyle meydana geldiği toplum tarafından 'normal dışı' olarak kabul edilme, 5) hükümetlerin, toplulukların veya belirli sosyal grupların siyasi davranışlarını etkileme gibi özellikleri bulunan bir şiddet biçimidir. Esasında terörizmi benzer türlerden ayıran en önemli niteliğin, yaslı bulunulan motivasyonel kaynaklar olduğu açıktır. Keza bilindiği gibi modern terörizmin politik, ulusal, ideolojik, dini, sosyal ve ekonomik motivasyonları vardır. Üstelik terör saldırıları hedeflenen topluluğun refahını azaltan bir korku kültürü yaratma konusunda da başarı ortaya koymayı amaçlamaktadır (Frey et al., 2007, s. 2). Bu çerçevede terör grupları uyguladıkları orantısız şiddet biçimlerini meşru bir zemin üzerinden kamuoyu gündemine taşımak ve gerçekleştirilen eylemsel pratikleri haklılaştırıcı söylem eşliğinde yaymak için geleneksel medyayı yoğun olarak kullanmanın yolunu aramakta/bulmaktadır (Janbek & Williams, 2014, s. 297; Zanini & Edwards, 2001, s. 41-42; Pereşin, 2007, s. 16). Daha çok dramatik bir görüntü veren çağdaş terörizm medyatik içeriğe dönüşmediği sürece anlamsız, terör eylemi yaygın haber kapsamına dâhil olmadıkça etkisiz kabul edilmektedir (Hoffman, 2006, s. 174). Tıpkı ormandaki meşhur ağacın düşmesi ancak kimse haberdar olmadığı için bunun hiç yaşanmamış sayılmasında olduğu gibi medyadan mahrum bir terör eyleminin kendi kendini imha edeceği düşünülmektedir (Nacos, 2000, s. 174-175). Buna göre Gus Martin'in (2006) yerinde tabiriyle 'medya merkezli terörizm'in kullanılan metotları bugünkü teknolojiye uygun biçimde güncellediğini görmek şaşırtıcı değildir.

Ekranı bağımlı olduğu bilinen terör grupları internet başta olmak üzere sosyal ağlar aracılığıyla halka ulaşmada alternatif yollar bulup doğrudan kontrol sağladıkları mesajları yaymaktadır (Zanini & Edwards, 2001, s. 41-42). Bugün yapılan araştırmalar terörizmin hedeflediği iletişimin gerçekleşmesinde en önemli kanalların başına internet teknolojisini yerleştirmektedir. Nitekim bilgi devrimi her alanda çatışmanın doğasını değiştirmiştir. Buna göre ağ örgütlenme biçimlerini destekleyip güçlendiren bu yenilenme, yeni ortamda yürütülen çatışmanın ağ formuna hâkim olandan yana işleyeceği anlamına gelmektedir (Arquilla & Ronfeldt, 1999, s. 193; Nacos, 1994, s. 13). Bugün karşımıza çıkan ağ bağlantılı gruplar hızlı, kolay ve etki düzeyi yüksek bir operasyonellik sergilemektedir. Yeni iletişim teknolojileri ağların üç kritik yolla kurulmasını olanaklı kılmaktadır. İletim süresini kısaltıp dağınık durumdaki grup üyelerinin daha aktif bir etkileşim içinde olması, iletişimin maliyetsiz biçimde gerçekleşmesi, kapsamlı ve karmaşık bilgilerin yatay olarak hedef kitleye aktarılması şeklinde açıklanabilecek teknolojinin kolaylaştırıcı pozisyonu ağ bağlantılı terör örgütlerine avantaj sağlamaktadır (Zanini & Edwards, 2001, s. 35-36).

İnternetin yaygın iletişim ağı olduğu son yıllara kadar yapılan bilimsel araştırmalar başta televizyon olmak üzere kitle iletişim araçlarını orantısız yayınlarla terörizmi desteklediği/yaydığı/ödüllendirdiği gerekçesiyle suçlamıştır. Yaşanan gelişmeler neticesinde, medyatik içeriğe dönüşerek dikkatini çektiği hedefi korkutup sindirme amacına ulaşan terör örgütlerinin bu yolla tanınırlık elde ettiği iddiası her seferinde yerini bulmuştur. Terörizmin medyayı araçsallaştırması kadar medyanın da terörü araç haline getirerek sorunsalın yaratımında büyük rol üstlenmesi şüphe gerektirmeyecek türdendir. Keza medyanın terörü haberleştirme eğiliminde terörizmin taşıdığı haber değeri öne çıkmaktadır. Araştırmalar bu gerçeği destekler nitelikte sonuçlara ulaşmaya devam etmektedir (Henderson, 2004, s. 34-36; Walsh, 2010, s. 9). Aslında bilimsel araştırmaların terörizme

ilgisini önemli ölçüde artıran olaylar daha çok 2000'lerin başında gerçeklemeye başlamıştır. Şüphesiz 9/11 saldırıları bahse konu olayların en dikkat çeken, en bilineni ya da başka bir ifadeyle en medyatik olanıdır. Keza 11 Eylül terör eyleminin esas niteliğini medyatik içeriğe dönüşmekten aldığı bilinmektedir. Birden çok faktör bir araya gelerek 11 Eylül terörizmini tarihin en önemli haber olaylarından biri haline getirmiştir. Medya teknolojisinin mevcut yapısının ve ortak dağıtımının olaya anında ve sınırsız erişimi garantilemesi bu faktörlerin başında gelmektedir. Bununla beraber beklenmedik anda ve nadir gelişen bir şiddet yoğun vaka örneği sunan bu terör eyleminde medya çerçevelerinin özenle yaratılması; “kahramanların, kötü adamların ve sempatik kurbanların” bu çerçevelere yerleştirilerek haberleştirilmesi 11 Eylül’ü medya ve terör ilişkiseliliğinin tipik bir örneği haline getirmiştir (Chermak ve Gruenewald, 2006, s. 428-429). Böylece akademik dikkat terör – medya sorunsalında yoğunlaşmıştır. Benzer şekilde söz konusu ilişkiseliliğe dayalı araştırmaların önemli bir kısmının din ve terörizm merkezli olduğu görülmektedir. Bu ilginin yersiz olmadığına şüphe yoktur. Zira bilindiği gibi medya içeriklerinde özellikle İslâm dini ve terörizm arasında adil olmayan bir ilişkiseliliğin yaratıldığına çok kez tanıklık edilmiştir. Kitleler meydana gelen bazı terör saldırılarının ardından birtakım stereotiplerden yararlanılarak ya da türlü tasvirler üzerinden terör ve din çağrışımında bulunularak gerçekleşen bu yaratım sürecini deneyimlemiştir. Böylece özellikle İslâm dinine yönelik olumsuz imaj göndermesinde artış gözlenmesi ve İslamofobinin yükselişe geçmesi gibi konular bağlamında da medya ve terör bağlantısı akademinin gündemine yerleşmeyi başarmıştır (Wibawa, 2023, s. 1). Alanyazında bu bağlamda incelendiğinde, algılanan riskin ve terör korkusunun medyadaki çeşitli değişkenlerle ilişkili olduğunu gösteren çok sayıda araştırmaya rastlanması doğaldır. Nitekim söz konusu çalışmaların sonuç olarak üzerinde birleştiği ortak fikir, terör konulu haberlere maruz kalma ile algılanan terör riski ve hissedilen korku arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu gerçeğidir (Nellis ve Savage, 2012, s. 748-751). Buradan hareketle kitle iletişim araçlarının korkuyu ve belirsiz bir geleceği vurgulayarak terörizmi teşvik ettiği yönünde bir genel yargının literatüre hâkim olduğunu söylemek zor değildir (Altheide, 2007, s. 287).

1970’li yıllarla birlikte bilimsel çalışmaların konuya ilgisi terör ve medya ilişkiseliliğini anlama ve açıklama merkezli olurken bugün gelinen aşamada yeni iletişim teknolojilerine doğru bir eğilim olduğu gözlenmektedir. Bahse konu ilişkiseliliğe odaklanıp uzak bir geçmişi işaret etmeyen araştırmaların 2011 yılı itibarıyla yönünü hızlı biçimde sosyal medyaya çevirdiği görülmektedir. Dikkatin bu yöne aktarılmasında 2000’li yıllarla birlikte dünya genelinde giderek artış gösteren terör saldırılarının sıradan insanı haber kaynağı haline getirmesi etkili olmuştur. Bilindiği gibi geleneksel medyanın haber tüketicisi ani bir gelişmeyle haberin üreticisi konumuna taşınmıştır. Bu yönlü gelişmeye doğru orantılı biçimde yeni medyanın geleneksel platformlara ve haber alma biçimlerine iliştilmesiyle sosyal medya bir çeşit kaynak olarak çerçevelenmiştir. Böylece zaten sorunlu bir alanda gerçekleşen geleneksel gazeteciliğin norm ve değerlerine hızla meydan okuyan yeni medya daha fazla izleyici katılımı/daha az nesnellik ilkesiyle kolektif subjektifliği alana yaymıştır (Konow-Lund & Olsson, 2017, s. 1192).

Netice olarak dijital ağ bağlantılı medyanın profesyonel otoriteden yoksun olduğu için terör gibi kriz haberciliği kapsamına giren başlıklarda haberciliği aşınmayla baş başa bıraktığı iddiası araştırmacıların ilgisiyle karşılaşmıştır. Bununla beraber haberin üreticisi ve tüketicisinde yaşanan yakınsama başka bağlamlarda açılmalarına da fırsat tanımıştır. Yeni medya ekolojisinin belirsizliğini ve

karmaşıklığını kucaklamaya davet eden söz konusu araştırmaların bir kısmı odağına likit gazeteciliği yerleştirmeyi tercih etmiştir (Deuze, 2008, s. 859-861). Dolayımamaya uğramamış gerçeklikle ilgili başka bir deneyim sunan bu yeni ekolojinin eski kodlara geçişkenliğini sağlayabilecek gazetecilik anlayışını önceleyen bu yaklaşım, akışkan gazetecilik tanımlaması tavsiyesinde bulunmuştur. Buna karşılık yaygın sosyal ağlarda yayılan ya da yayımlanan olayın terörizmin çıktısı olduğu durumlarda izleyici katılımının, haberciliği etik bağlamdan tamamen uzak bir aşamaya taşıdığı düşüncesinin alana hâkim olduğu görülmektedir. Keza burada terörün yakınlıkla ilişkilendirildiği ve şiddetli ölümün görgü tanığına hitap ettiği gerçeği öne çıkmaktadır. Çalışma kapsamında yürütülen inceleme; yeni teknolojilerin kullanıcıya kazandırdığı canlı yayın yeteneğinin, duygulanım kapasitesi yoğunlaştırılmış görüntüler üzerinden yeni bir tür terör gösterisi sunarak bir yandan destek toplayıp bir yandan da tüketicisi olduğu olayın katılımcısı durumuna gelen izleyicileri felç etmeye yardımcı olduğunu ileri süren araştırmacıları karşımıza çıkarmıştır. Söz konusu çalışmalara göre özellikle sosyal ağların canlı yayın imkânı hem teknik performans hem seyirci güveni açısından fakat esas olarak canlılığın/gerçekliğin retorik ya da söylem inşası bakımından oldukça önemlidir (Rarm, 2023, s. 422-426). Zira bu yayınlar canlılığın aslında teknik bir olgu olmaktan çok izleyici inancıyla ilgili bir unsur olduğu iddiasındadır (Bourdon, 2000, s. 531).

Sonuç olarak medyanın geleneksel formunun da yenilenmiş biçimlerinin de terörizm tarafından araçsallaştırıldığı konusunda ortak bir fikir söz konusudur. Terör ve medya ilişkisini inceleyen çalışmaların yoğunlaştığı alanların başında kuşkusuz haber yapma pratikleri gelirken kurgusal aktarımın bir tür inşaya dönüştüğü gerçeği üzerinde durulmaktadır. Bu çalışmalarda daha çok terörizmi yeniden üretme potansiyeli bulunan habere alan açan medya, yaydığı söylem ve görsel imgeler üzerinden etik ihlalde bulunup bulunmama konusunda yargılanmaktadır. Yanı sıra araştırmaların gündem belirleme gücüne sahip medyanın çerçeveleme pratiğini ve kamuoyunun bundan nasıl etkilediğini de dikkate aldığı görülmektedir (Norris, Kern & Just, 2003, s. 12-16).

B. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1. Yöntem

Bu çalışmada betimsel literatür tarama tekniği olarak bilinen bibliyometrik analiz kullanılmıştır. Niceliksel bir görüntüye ulaşmayı sağlayan bu teknik değerlendirmeye alınan konuyu yayın, kaynak, yazar, kurum, atıf, ülke bağlamında inceleme imkanı sunmaktadır (Cobo vd., 2011, s. 146; Ding vd., 1999, s. 139; Gupta, 2023, s. 630-631). Böylece alanyazının bütüncül görüntüsüne erişim sağlanarak sonraki çalışmalar için hızlı ve aktif bir araştırma süreci inşa edilmektedir. Büyük bir nicel tabloyu karşımıza çıkaran bibliyometrik analizin tercih edildiği bu çalışmada terör ve medya ilişkisini merkeze alan yayınlar geniş perspektiften incelenmiştir. Bilindiği gibi bilimsel hesaplama tekniği olan bibliyometrik haritalama sayesinde bilimsel çalışmaların güncel durumuna ilişkin sayısal ölçüm yapılmaktadır (Gulia vd., 2023, s. 3). Ağ haritaları anlamlı sonuçlara ulaşmada önemli bir araç kabul edilmektedir. Kuşkusuz anlamlı sonuç ortaya koymaya yarayan bu haritaların okunabilirliği/anlaşılabilirliği önemlidir. Bu amaçla program ve yazılımların hesaplama gücünden yararlanılmaktadır. Böylece karşımıza çıkan büyük ölçekli bilimsel haritaların çözümlenmesi kolaylaşmaktadır.

2. Veri Toplama ve Analiz Süreci

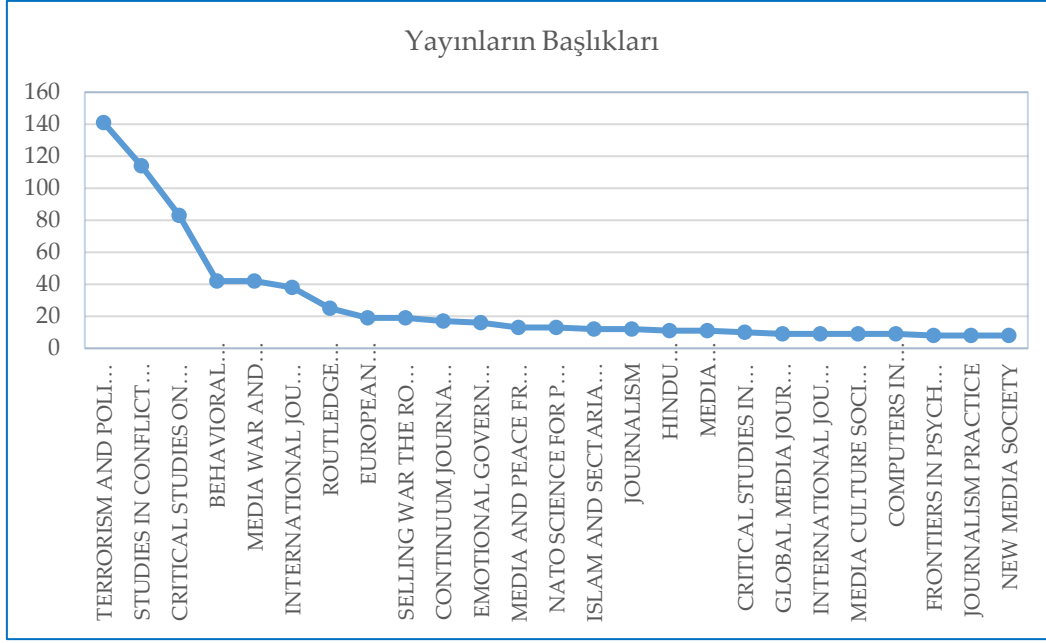
Bu çalışmada ağ haritasını çıkarmada VOSviewer programı tercih edilmiştir. Program araştırmacılara bibliyometrik haritaların son derece detaylı biçimde incelenmesine imkân sağlayan bir görüntüleyici sunmaktadır (van Eck & Waltman, 2010, s. 524). Programda kullanılan veriler Web of Science üzerinden sağlanmıştır. Verilerin WOS veri tabanından alınarak işlenmesi ve diğer tarama platformlarındaki verilerin dışlanması çalışmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen yayınların tespiti “terror” ve “media” anahtar kelimelerinin birlikte aranmasıyla gerçekleşmiştir. Tarama sonucunda toplam 1932 çalışmaya erişim sağlanmıştır. Web of Science üzerinden yapılan arama bütün alanların incelemeye dâhil edilmesi şeklinde gerçekleşmiştir. “Media” ve “terror” anahtar kelimelerini en az bir kez birlikte kullanma kriteri çerçevesinde yürütülen araştırma 1978 – 2023 yılları arasında yayımlanan çalışmaları karşımıza çıkarmıştır.

C. BULGULAR VE ANALİZ

Terör ve medya konusuna odaklanan çalışmalar Web of Science veritabanı üzerinden tespit edilmiş; söz konusu ilişkiselliğe dayalı olduğu gözlenen 1932 yayın araştırma kapsamına alınmıştır. Elde edilen verilerin VOSviewer’a kaydedilip çözümlenmesiyle en sık rastlanan anahtar kelimelerden yayınların yoğun olarak yayımlandığı yıllara, konu hakkında en çok yayın veren dillerden en çok atıf alan yayın ve yazara ait bilgilere erişim sağlanmıştır. Çözümlemeye dâhil edilen eserler; 1673 makale, 203 kitap bölümü, 97 bildiri, 91 kitap incelemesi, 89 erken görünüm, 46 editör yazısı, 32 derleme, 15 kitap ve 6 diğer notlar şeklinde dağılım göstermektedir.

1. Yayın Başlıkları Analizi

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen terör ve medya ilişkiselliğini dikkate alan çalışmaların yer aldığı yayın başlıklarına yönelik çözümlemede belirli sorunsallar etrafında kümelenme olduğu tespit edilmiştir. Terörü medya ile kurduğu bağ üzerinden görüp anlamlandıran araştırmaların yayın başlıklarına göre dağılımı Şekil 1’de grafikleştirilmiştir.

Şekil 1. Terör ve medya araştırmalarının yayın başlıklarına göre dağılımı (WOS, 2024)

Yukarıda verilen grafik bahse konu ilişkiselliğe odaklanan yayın başlıkları dağılımında listenin ilk 25'ini göstermektedir. Ortaya çıkan yüzdeler itibarıyla anlamlı sonuç ortaya koyan yayın başlıkları ise aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Tablo 1. Terör ve medya araştırmalarının yayın başlıklarına göre dağılımı

Yayın Başlığı	Yayın Sayısı	%
Terör ve Politik Şiddet	141	7.249
Çatışma Terörizmi Çalışmaları	114	5.861
Eleştirel Terörizm Çalışmaları	83	4.267
Politik Saldırganlık Davranış Bilimleri	41	2.122
Medya Savaşı ve Çatışma	40	2.070
Uluslararası Siber Savaş ve Terörizm	38	1.947
Kritik Terörizm Çalışmaları	25	1.294

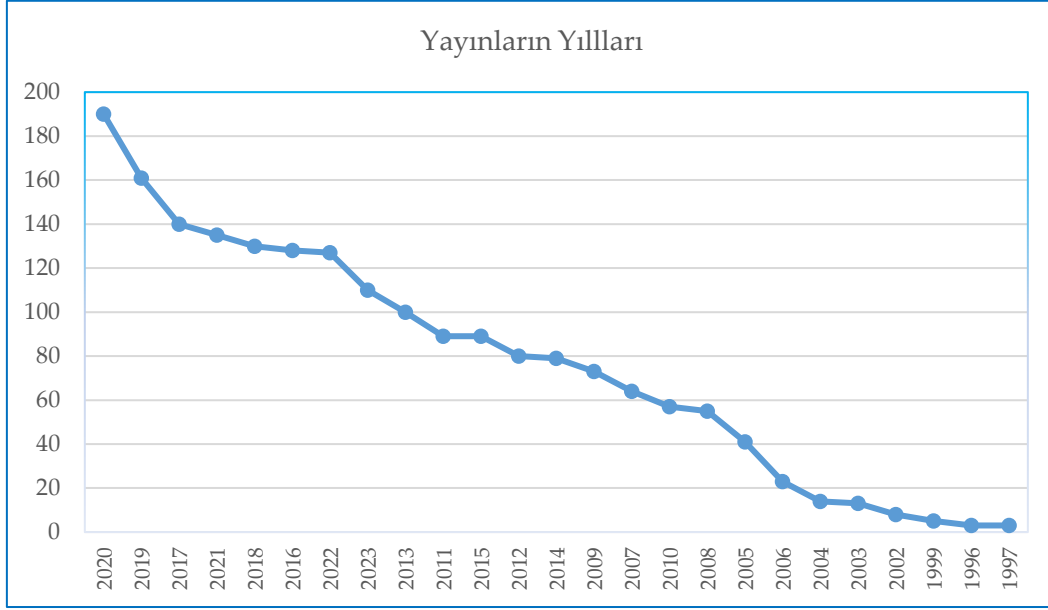
Şekil 1 ve Tablo 1'de aktarılan verilere göre 141 yayımla 'terör ve politik şiddet' (%7.249) yayın başlığı listenin ilk sırasında yer almaktadır. Çalışmaların yoğunlaştığı bir başka yayın olan 'çatışma terörizmi çalışmaları' (%5.861) listede 2. sırada karşımıza çıkmaktadır. 83 yayının verildiği 'eleştirel terörizm çalışmaları' (%4.267) ise ilk 3'te yer alarak araştırmacıların eğilimini gösteren önemli bir veri olarak okunmaktadır. Listedeki öne çıkan diğer yayın başlıklarına bakıldığında 'terörizm ve politik saldırganlık davranış bilimleri' ve 'medya savaşı ve çatışma' dikkat çekmektedir. 42 yayın ve %2.159 şeklinde bir oranla listenin 4. ve 5. sırasında yer alan bu başlıkları takip eden diğer temalar giderek azalan rakam ve oranlardan söz ettirmektedir.

2. Yayın Yılları Analizi

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen bibliyometrik analiz söz konusu alan hakkındaki araştırmaların ilk kez 1978'de ortaya çıktığını, 1990'lı yılların sonunda görünürlük yakalamaya

başladığını göstermiştir. 1996'da 3 yayımla başlayan ilgi 2005'te kayda değer bir sıçramayla 41 yayının verilmesine imkân tanımıştır.

Şekil 2. Terör ve medya araştırmalarının yıllara göre dağılımı (WOS, 2024)

Şekil 2 medya ve terör ilişkisine eğilimin artan bir seyir gösterdiğini; bahse konu yayınların en yüksek rakama 2020'de ulaştığını işaret etmektedir. 191 (%9.820) eserin yayımlandığı 2020 yılının ardından 161 (%8.278) yayımla 2019 yılı gelirken 2017 yılı 141 (%7.249) eserle alana ilişkin en çok araştırmanın yürütüldüğü dönemler arasında yer almaktadır. Aşağıda görülen Tablo 2'de ise bahse konu tema hakkında en çok çalışmanın yayımlandığı yıllara ait listenin ilk 10'u karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 2. Terör ve medya araştırmalarının yıllara göre dağılımı

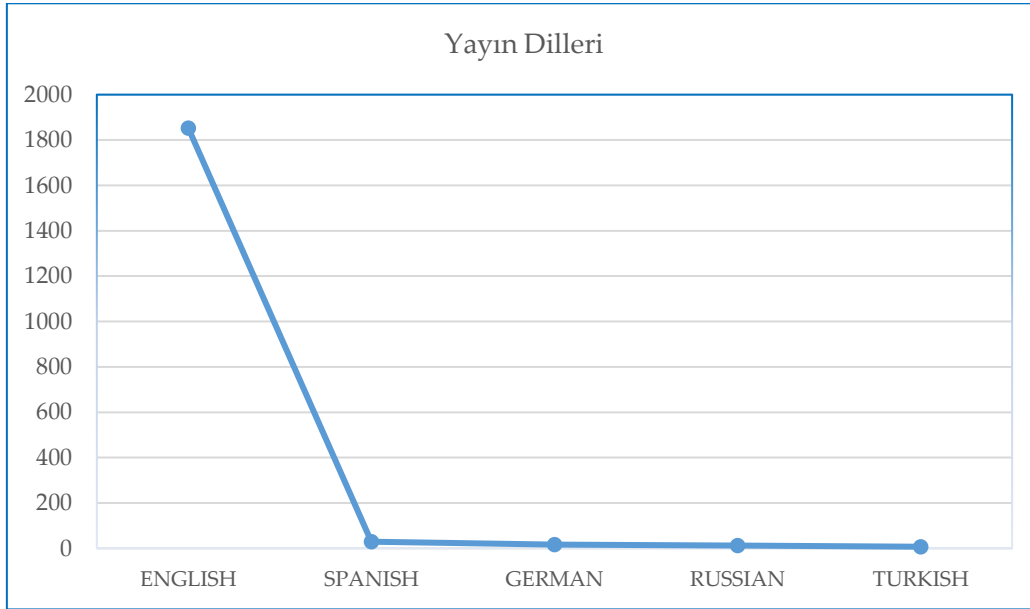
Yayın Yılı	Yayın Sayısı	%
2020	191	9.820
2019	161	8.278
2017	141	7.249
2021	135	6.867
2018	130	6.612
2016	128	6.511
2022	127	6.460
2023	110	6.158
2013	100	5.137
2011	89	4.527

Alanyazının yıllara göre görünümü konunun dikkate değer bulunmasına yönelik anlamlı bir nedenselleştirme imkânı tanımaktadır. Zira özellikle 2000'lerin başıyla beraber bilimsel araştırmaların medya ve terör ilişkiseliliğine yöneliminin dünyada yaşanan terör saldırılarından kaynaklı olduğunu düşünmekten daha doğal bir sonuç yok gibidir. Buradan hareketle söz konusu dikkati doğuran önemli faktörlerin başına 9/11 saldırılarını yerleştirmek mümkündür. Zira 11 Eylül saldırıları terörizmin

medyayı kullanması kadar medyanın da terörü araçsallaştırdığı gerçeğinin tipik bir örneğini vererek tarihte önemli yer edinen vakalardan biri olmuştur. Yanı sıra 2001'de ABD'nin Afganistan işgaline tanıklık eden dünyanın 2005'te 7/7 Londra metro patlamasıyla karşılaşması da bahse konu ilginin yoğunlaşmasına katkı sunan birer dönüm noktası olmuştur. Yoğunlaşan terör saldırılarının ardından verilen küresel güvenlik alarmı üzerine ortaya çıkan göç dalgası hem terörizmin hem medyanın terör algısının hem de konuya yönelik akademik ilginin hızla artması sonucunu doğurmuştur (Çelik, 2023, s. 58-59).

3. Yayın Dilleri Analizi

Çalışmaya konu teşkil eden terör ve medya ilişkiselliği hakkında yürütülen araştırmaların hangi dilde verildiğinin önemli bir veri olduğuna şüphe yoktur. Nitekim yayın dillerinde görülen çeşitlilik ya da tektiplik konunun dikkate alınma biçimini aydınlatmaktadır. Aşağıda verilen Şekil 3'te 5 alan grafikleştirilmiştir.

Şekil 3. Medya ve terör konulu yayınların dillere göre dağılımı (WOS, 2024)

Yukarıdaki grafikte medya ve terör ilişkiselliğine dayalı araştırmaların %95'inin (95.270%) İngiliz dilinde yayımlandığı görülmektedir. En fazla eser üretilen yayınların dillerine ilişkin dağılımı gösteren listenin 2. sırasında İspanyolca (1.491%), 3. sırasında ise Almanca (0.874%) gelmektedir.

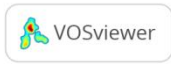
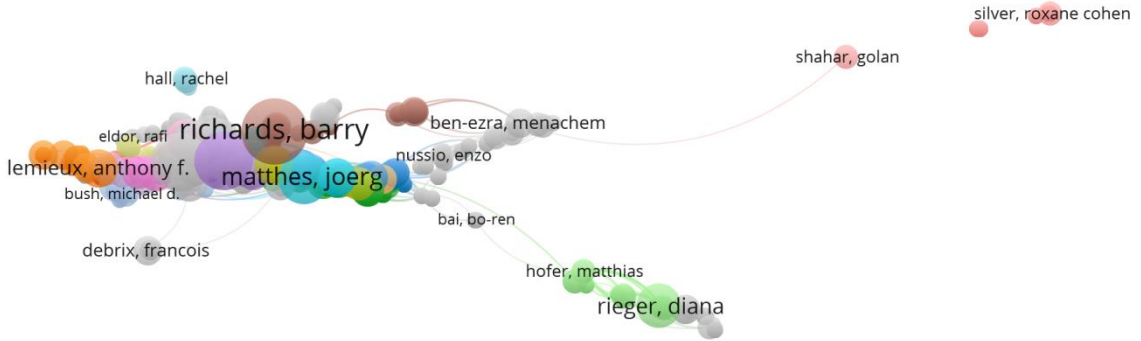
Tablo 2. Terör ve medya araştırmalarının dillere göre dağılımı

Yayın Dili	Yayın Sayısı	%
İngilizce	1853	95.270
İspanyolca	29	1.491
Almanca	17	0.874
Rusça	12	0.621
Türkçe	7	0.360

Tablo 3'e bakıldığında ilk beşte karşımıza çıkan Rusça ve Türkçe'nin anlamlı bir oran vermeyip %1'in altında kaldığı görülmektedir. 1853 çalışma ile İngilizce'nin ilk sırada bulunduğunu gösteren Şekil 3'e göre 29 yayın İspanyolca yayımlanırken Almanca yayımlanan eser sayısının 17 olduğu gözlemlenmektedir. Listenin 5. sırasında kendine yer bulan Türkçe'ye bakıldığında ise karşımıza sadece 7 yayın (%0.360) çıkmaktadır. Buna göre oranlar İngilizce'nin alanda baskın bir görünürlük ortaya koyduğu sonucuna ulaştırmaktadır. Bu sonucun şaşırtıcı bir tabloyu karşımıza çıkarmadığı şüphesizdir. Ancak bilimsel çalışmaların İngilizce baskısına rağmen Türkçe'nin listede kendine yer bularak görünürlük yakalaması önemli bulunması gereken bir veridir.

4. Yazarların Atıf Analizi

Araştırma kapsamında erişim sağlanan veriler yardımıyla incelenen çalışmaların atıf ağ haritası çıkarılmıştır. Yazar atıf analizinde bulunmayı sağlayan haritanın çıkarılmasında kriter olarak en az 1 yayın ve en az 1 atıf gözetilmiştir. Şekil 4'te verilen harita 2893 birimden tespit edilerek incelemeye tabi tutulan 938 birimi göstermektedir. Çözümleme sonucunda 38 küme, 3573 bağlantı ve 4192 toplam bağlantı gücü saptanmıştır.

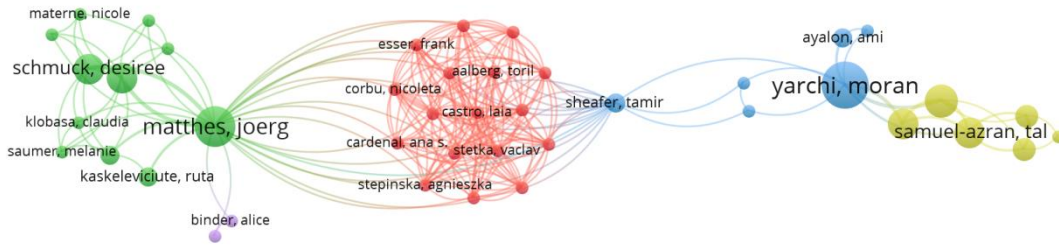
Şekil 4. Terör ve medya konulu çalışma üreten yazarların atıf haritası (VOSviewer, 2024)

İncelenen yayınlarda en fazla atıf alan yazarlar arasında ilk sırada 259 atıf ile Mahmood Mamdani'ye rastlanırken Pete Burnap ve Matthew Williams 227 atıf ile ikinciliği paylaşmaktadır. Listenin 3. sırasında 253 atıf ile Jytte Klausen karşımıza çıkmaktadır. Harita toplam bağlantı gücü açısından çözümlendiğinde ise ilk 3'te bu isimlere rastlanmaması dikkat çekici bir bulgu olarak okunmaktadır. 110

toplam bağlantı gücüne sahip olan Joerg Matthes en yüksek bağlantı gücü ortaya koyan yazar olurken onu 94 toplam bağlantı gücü ile Moran Yarchi takip etmektedir. Listenin 3. sırasında ise 88 toplam bağlantı gücüne sahip Diana Rieger yer almaktadır.

5. Ortak Yazar Analizi

Araştırmada çıkarılan ağ haritasıyla ortak yazar analizinde bulunma imkânı da yakalanmıştır. Böylece söz konusu tema etrafında en fazla yayına sahip, aralarında en fazla bağlantı bulunan ve en çok atıf alan yazar tespitinde bulunmak kolaylaşmıştır. Harita en az 1 yayın sahibi olmak ve en az 1 atıf almak kriteri çerçevesinde oluşturulmuştur. Çıkarılan haritalar yardımıyla 2893 birimden tespit edilen 42 birim incelemeye tabi tutulmuştur. Çözümleme sonucunda 5 küme, 227 bağlantı ve 259 toplam bağlantı gücü saptanmıştır.

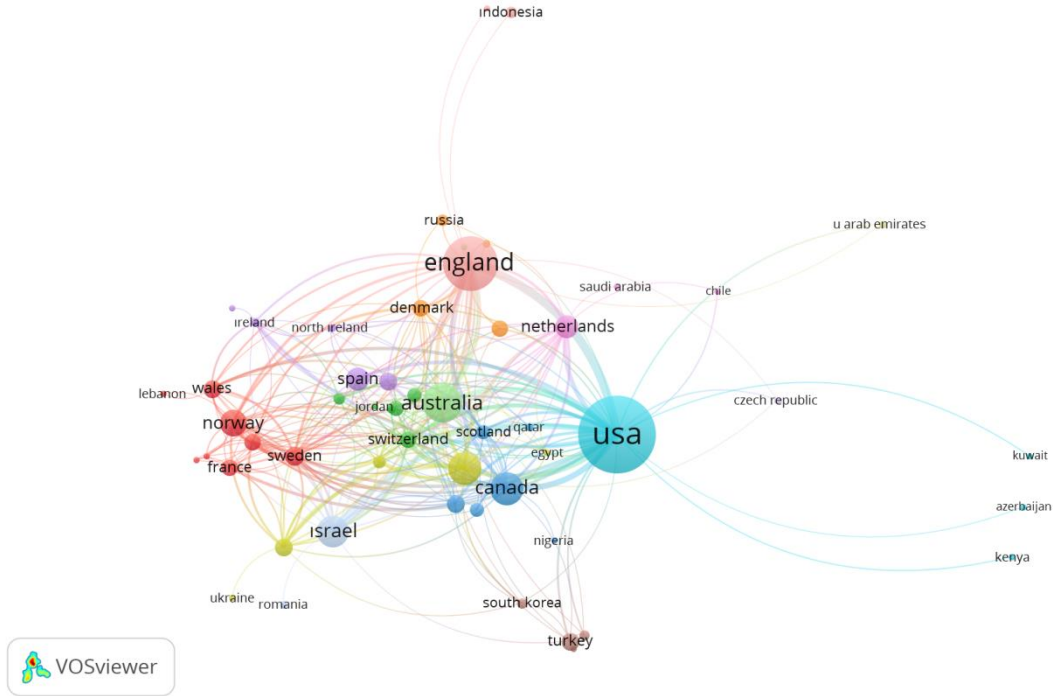

Şekil 5. Terör ve medya konulu çalışmaların ortak yazarlık ağ haritası (VOSviewer, 2024)

Yukarıdaki Şekil 5'te medya ve terör konulu çalışmalara ilişkin ortak yazar analizinde bulunmayı sağlayan harita görülmektedir. Aralarında en fazla bağlantı olduğu görülen yazarları gösteren harita en çok yayını bulunan yazarların aynı oranda atıf almadığı ve bağlantı gücü ortaya koymadığını göstermek bakımından önemlidir. Haritaya göre en çok yayın üreten ilk 3 yazar Barry Richards, Eamon Murphy ve Moran Yarchi'dir. Buna karşılık toplam bağlantı gücü en yüksek kişiler sırasıyla Joerg Matthes, Tamir Sheafer ve Toril Aalberg'tir.

6. Ülkelerin Atıf Analizi

Aşağıda karşımıza çıkan Şekil 6'daki ağ haritası araştırma kapsamında incelenen çalışmaların atıflarının ülkelere göre triyajını göstermektedir. 83 ülkeden en az 1 yayın ve en az 1 atıf ölçütü çerçevesinde en yüksek bağlantıya sahip 54 ülke tespit edilmiştir. Bu gözlem biriminde gerçekleştirilen çözümleme sonucunda toplam 14 küme, 276 bağlantı ve 1257 toplam bağlantı gücüne ulaşılmıştır.

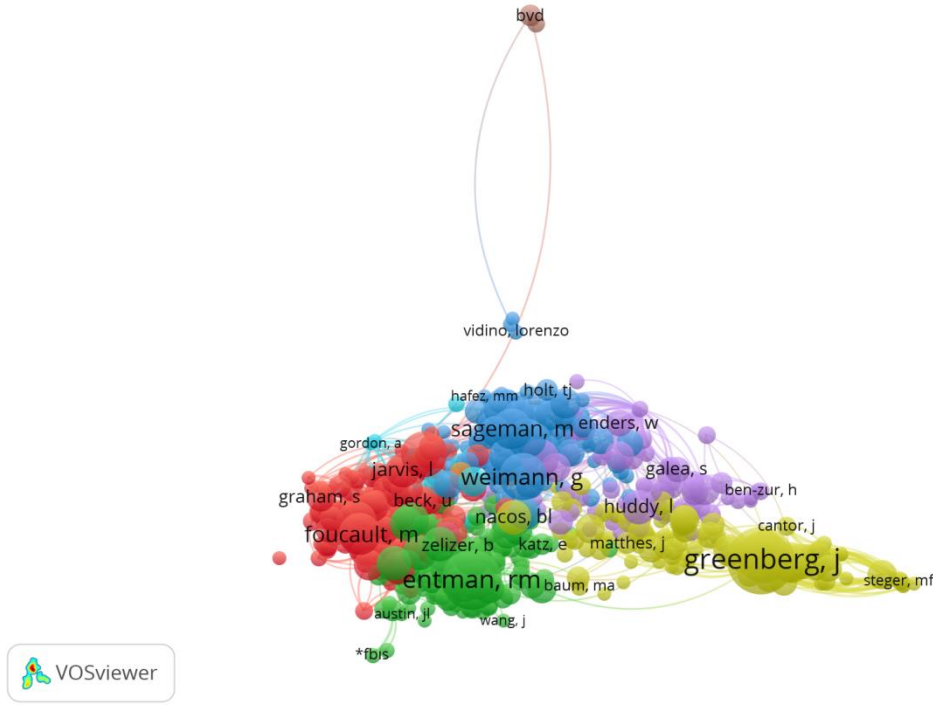
Şekil 6. Terör ve medya konulu çalışmaların ülkeler atıf haritası (VOSviewer, 2024)

Harita bağlantı gücü en yüksek ülkenin ABD (495) olduğunu göstermektedir. ABD'yi İngiltere (316) takip ederken bağlantı gücü en yüksek 3. ülkenin Almanya (198) olduğu görülmektedir. En fazla atıf alan ülkeler sıralamasına bakıldığında ise ilk sıradaki ABD (6061) yerini korumaktadır. Yerini koruyan diğer ülke İngiltere (2855) olurken listenin üçüncülüğüne Avustralya (1336) yerleşmektedir. Listenin 13. sırasında karşımıza çıkan ülkeler arasında 32 yayın, 146 atıf ve 12 toplam bağlantı gücü ile Türkiye de yer almaktadır. Menşei Türkiye yayınların, toplam çalışma sayısının %1.656'sını oluşturduğu görülmektedir.

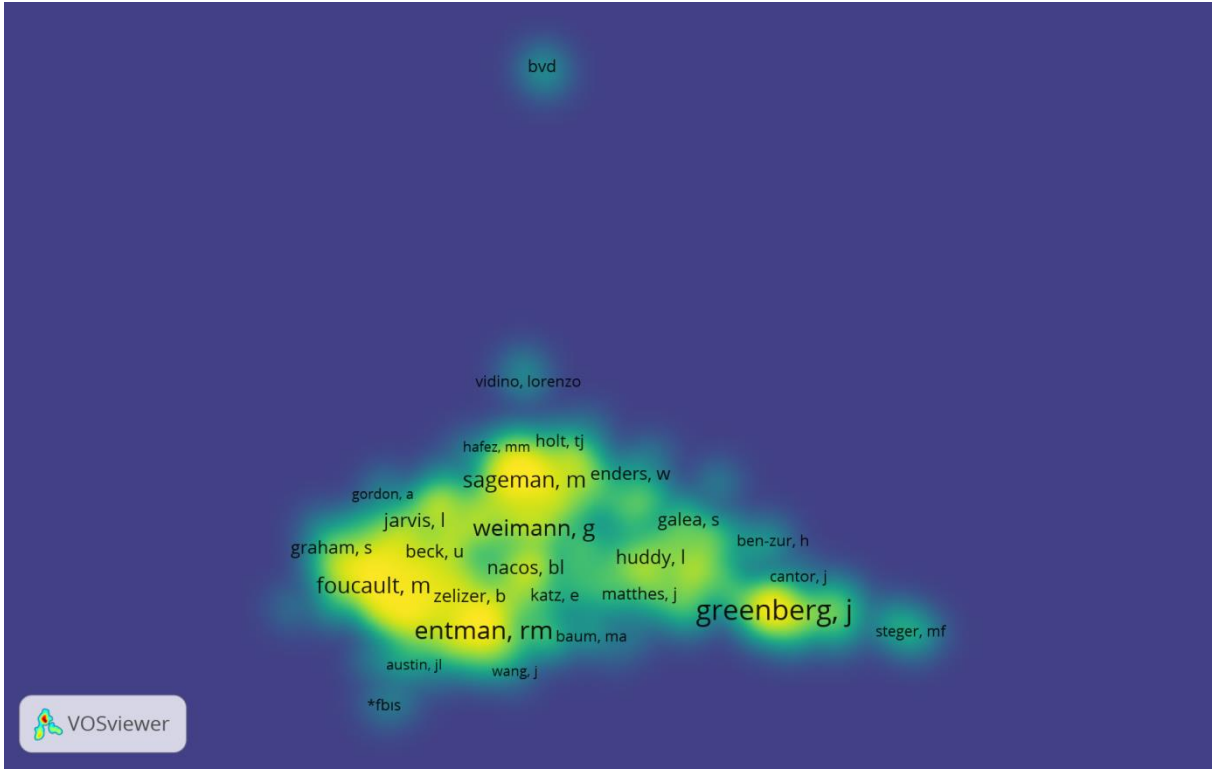
8. Yazarların Ortak Atıf Analizi

Medya ve terör ilişkisine odaklanan yayın üretiminde bulunan yazarlara farklı kaynaklardan yapılan atıfların haritası Şekil 8’de verilmektedir. En az 10 atıf ölçütü çerçevesinde oluşturulan harita ortak atıf yapılan yazarlar arasındaki ilişkiyi görselleştirmiştir. Analiz 44965 birimden aralarında en çok bağlantı bulunan 755 birim üzerinde gerçekleşmiştir. Analiz sonucunda 8 küme, 51369 bağlantı ve 152766 toplam bağlantı gücü saptanmıştır.

Şekil 8. Medya ve terör konulu çalışması bulunan yazarların ortak atıf ağ haritası (VOSviewer, 2024)

Haritaya göre en fazla ortak atıfa sahip yazarlar J Greenberg (227), Rm Entman (178) ve T Pyszczyński (136) olarak ilk 3’te yer almaktadır. Ortak atıf alıp birlikte görüntü vererek bağlantılı bir profil ortaya koyan yazarlara bakıldığında; Greenberg 4181 toplam bağlantı gücüyle ilk sırada yer alırken Greenberg’ü 3087 toplam bağlantı gücü ile Entman takip etmektedir. Şekil 9’da karşımıza çıkan ortak atıf yoğunluk haritası medya ve terör ilişkisi bağlamında çalışma üreten yazarların bağlantı gücünü net biçimde anlaşılır kılmaktadır.

Şekil 9. Medya ve terör ilişkisi çalışan yazarların ortak atıf yoğunluk haritası (VOSviewer, 2024)

Sonuç

Bibliyometrik yaklaşımın ürünü olan bu araştırma, terör ve medya ilişkisine odaklanan ilk yayının verildiği 1978 yılından 2023'e kadar aynı konu etrafında yayımlanan 1932 çalışmayı değerlendirmiştir. Araştırmada alanyazını nicel olarak görüntülemeyi sağlayan ağ ve yoğunluk haritalarıyla yayınlara yönelik kümeleme gerçekleştirilmiş; böylece yazarlar ve eserler arasındaki bağlantılılıklar, atıf ilişkileri ve kavramsal bağlantılar tespit edilmiştir. 1978 - 2023 yılları arasında üretilen medya ve terör konulu yayınlara erişim sağlayıp en güçlü bağlantıya sahip olan ya da etki yaratan araştırmacıları, yoğunlaşan temaları, yararlanan kavramları, öne çıkan ülkeleri, alana hâkim dilleri ve alanyazına katkı sunan işbirlikleri haritalandıran çalışmanın anlamlı bir açıklamaya dönüşmesi, cevabı aranan 8 araştırma sorusunun yanıt bulmasıyla gerçekleşmiştir.

Yapılan incelemede medya ve terör ilişkisini merkeze alan yayınların yoğunlaştığı 25 konu başlığı arasında 'terör ve politik şiddet', 'çatışma terörizmi çalışmaları' ve 'eleştirel terörizm çalışmaları'nın öne çıktığı görülmüştür. Söz konusu başlık bağlamında verilen bilimsel araştırmaların seyri 2000'lerin başında büyük bir sıçramayla karşılaşmış, akademik dikkatte yoğunlaşma gözlenmiştir. Yayınların

yılları ve konusu hakkında yürütülen değerlendirme sonucunda, dikkat çekici bir görüntü sunan bu ilginin dünyada yaşanan terör saldırılarından kaynaklı olduğu anlaşılmıştır. Bu aşamada terör ve medya ilişkiseliliğini dünyaya hatırlatan bir vakaya dönüştüğü iddiasında bulunmanın zor olmadığı 9/11 saldırılarının taşıdığı öneme işaret etmek yerinde bir tespit niteliği taşımaktadır. 11 Eylül gibi bu vakayı takip eden 2001 tarihli ABD'nin Afganistan işgali, 2005 tarihli Londra metro patlaması gibi terör bağlantılı olaylar da medya ve terör bağlantılılığına odaklanan yayınların kayda değer bir oranda artış yakalamasına yol açmıştır. Devam eden yıllarda yeni teknik ve teknolojik imkânlarla bağlı olarak terörizmin medya araçlarının çeşitlilik göstermesiyle bahse konu alana eğilimin arttığı, konu hakkında en çok yayının 2020'de üretildiği saptanmıştır.

Bilindiği gibi bir alanın bibliyometrisini en doğru biçimde çıkarmayı sağlayan etkenlerin başında anahtar sözcükler gelmektedir. Zira bunlar inceleme konusunun daha çok hangi biçimde görüldüğü konusunda fikir verme gücüne sahip birer erişim aracı gibidir. Bu bağlamda çalışmada anahtar kelimeler ağ haritası çözümlendiğinde medya ve terör konulu yayınlarda en sık kullanılan kavramın 563 tekrarla terörizm olduğu anlaşılmıştır. Anahtar kelimelerin yanı sıra bir başka önemli görünme aracı da dildir. Buna göre araştırmada değerlendirme kapsamına alınan çalışmaların %95'inin İngilizce yayımlandığı görülmüştür. İlk bakışta normal karşılanıp önemli bulunmama riski taşıyan bu bulgu esasında akademinin genel durumuna ilişkin yalnız niceliksel bir kanıt sunmada değil aynı zamanda Türkçe eserlerin alanyazındaki görünürlüğü hakkında daha net konuşma fırsatı tanımak bakımından da son derece kıymetlidir. İncelemeye göre Türkçe dilinde üretilen çalışmalar listenin 5. sırasında gelmektedir. Buna göre %95'lik bir oranın baskılandığı alanda ilk 5'te görünmek, Türkiye'de medya ve terör konusunun dikkate alındığı şeklinde okunmayı gerektirmektedir. Çalışmada gerçekleştirilen ağ çözümlenmeleri sonucunda etki faktörü en yüksek araştırmacılara da ulaşılmıştır. Şüphesiz hangi araştırmacıların hangi yayınlarla alanda yoğun bir görülme yakaladığı bilgisi aynı konu etrafında yayın üretiminde bulunacak araştırmacıların hem yolunu açmak hem de işini kolaylaştırmak açısından önemlidir. Keza bibliyometrik analizin amacı inceleme konusu geniş alanın en büyük, en net ve takip edilebilir fotoğrafını ortaya koymaktır. Buna göre incelenen yayınlarda en fazla atıf alan yazar olarak Mahmood Mamdani ismine rastlanmıştır. Analize uğratılan haritalar en çok yayın üreten ismin Barry Richards olduğunu işaret ederken toplam bağlantı gücü en yüksek araştırmacının Joerg Matthes olduğunu göstermiştir. Bu isimlerin de gösterdiği gibi çok yayın üretimiyle alana katkıda bulunmanın aynı zamanda yüksek bağlantı gücü ortaya koymak anlamına gelmediği anlaşılmaktadır. Bu durum üretim kadar kritik bağlantılar kurmanın da araştırmacılar tarafından dikkate alınması gerektiğini işaret etmektedir. Bununla birlikte yapılan incelemeler yalnız araştırmacılar değil ülkeler bağlamında da bağlantı gücünün önemli olduğu gerçeğini aydınlatmıştır. Haritaların çözümlenmesiyle bağlantı gücü en yüksek ülkenin ABD olduğu görülmüştür. Kuşkusuz bu bilgi şaşırtıcı değildir; araştırmada elde edilen niceliksel verilerle de kanıtlanmıştır. Buna karşılık büyük ölçüde ABD kontrolünde bulunan alanda Türkiye'nin de görünme yakalaması medya ve terör ilişkiseliliğinin dikkate alınma ölçütüne ilişkin önemli bir veridir. Çözümlenmeler sonucunda Türkiye'nin alanyazına kazandırdığı 32 eserle toplam yayının %1.656'sını oluşturduğu tespit edilmiştir.

Geniş bir alandan elde edilen verilere dayalı bu bibliyometrik çalışma, gelecekte yapılacak araştırmalara yol gösterme kabiliyeti ortaya koymuştur. Zira çalışma öncelikle terör ve medya arasındaki

bağı aydınlatma çabasının giderek arttığı düşüncesini doğrulayan eğilimi belgelemiştir. Dikkatini bu yöne yoğunlaştırıp etki yaratan araştırmacıları ve bunlar arasındaki bağlantı gücünü tespit etmek de çalışmanın sonraki araştırmalara düştüğü bir not mahiyetindedir. Bununla beraber medya ve terör alanyazınının entelektüel durumunu özetleyen araştırma başlıklarına ve ortak paydayı işaret eden temalara dikkat çekmek çalışmanın alan hakkında önemli bir referans olma potansiyelini artırmaktadır.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma, etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almamaktadır.

Kaynakça

- Altheide, D. L. (2007). The mass media and terrorism. *Discourse and Communication*, 1(3), 287-308. <https://doi.org/10.1177/175048130707920>
- Bourdon, J. (2000). Live television is still alive: On television as an unfulfilled promise. *Media, Culture & Society*, 22(5), 531-556. <https://doi.org/10.1177/016344300022005>
- Chermak, S. M., & Gruenewald, J. (2006). The media's coverage of domestic terrorism. *Justice Quarterly*, 23(4), 428-461. <https://doi.org/10.1080/07418820600985305>
- Cobo, M. J., López-Herrera, A. G., Herrera-Viedma, E., & Herrera, F. (2011). An approach for detecting, quantifying, and visualizing the evolution of a research field: A practical application to the Fuzzy Sets Theory field. *Journal of informetrics*, 5(1), 146-166. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2010.10.002>
- Çelik, F. (2023). Mapping research on xenophobia increasing visibility with social media: A bibliometric analysis. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDİAD)*, 6(2), 57-76. <https://doi.org/10.47951/mediad.1391213>
- Deuze, M. (2008). The changing context of news work: Liquid journalism and monitorial citizenship. *International Journal of Communication*, 2, 848-865.
- Ding, Y., Chowdhury, G. G., & Foo, S. (1999). Mapping the development in information retrieval specialty: A bibliometric analysis via journals. C. A. Macias-Chapula (Ed). *Seventh Conference of the International Society for Scientometrics and Informetrics* In (p. 139-149). Universidad de Colima.
- Frey, B. S., Luechinger, S., & Stutzer, A. (2007). Calculating tragedy: Assessing the costs of terrorism. *Journal of Economic Surveys*, 21(1), 1-24. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6419.2007.00505.x>
- Gulia, D., Kumar, S., & Arora, S. (2023). Bibliometric analysis and science mapping of business incubators. *Journal of the Knowledge Economy*, 1-23. <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01618-w>
- Gupta, M., Parvathy, B., Givi J., Dey, M., Baker, H. K., & Das, G. (2023). A bibliometric analysis on gift giving. *Psychology & Marketing*, 40, 629-642. <https://doi.org/10.1002/mar.21785>
- Henderson, H. (2004). *Power of the news media*. Facts on File.
- Janbek, D., & Williams, V. (2014). The role of the Internet Post-9/11 in terrorism and counterterrorism. *The Brown Journal of World Affairs*, 20(2), 297-308. <https://www.jstor.org/stable/24590989>
- Jetter, M. (2017). The effect of media attention on terrorism. *Journal of Public Economics*, 153, 32-48. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jpubeco.2017.07.008>
- Konow-Lund, M., & Olsson, E. K. (2017). Social media's challenge to journalistic norms and values during a terror attack. *Digital Journalism*, 5(9), 1192-1204. <https://doi.org/10.1080/21670811.2016.1243990>
- Krueger, A. B., & Maleckova, J. (2003). Education, poverty and terrorism: Is there a causal connection? *Journal of Economic Perspectives*, 17(4), 119-144. <https://doi.org/10.1257/089533003772034925>
- Martin, G. (2006). *Understanding terrorism: Challenges, perspectives, and issues*. Sage Publications.
- Nacos, B. L. (1994) *Terrorism and the Media: From the Iran hostage crisis to the World Trade Center bombing*. Columbia University Press.
- Nacos, B. L. (2000). Accomplice or witness? The media's role in terrorism. *Current History*, 99(636), 174-178.

- Nellis, A. M., & Savage, J. (2012). Does watching the news affect fear of terrorism? The importance of media exposure on terrorism fear. *Crime & Delinquency*, 58(5) 748–768. <https://doi.org/10.1177/0011128712452961>
- Norris, P., Kern, M., & Just, M. (2003). *Framing terrorism: The news media, the government, and the public*. Routledge.
- Perešin, A. (2007). Mass media and terrorism. *Medij. Ístraž*, 13(1), 5-22.
- Rarm, L. (2023). Terror: live. *Continuum*, 37(3), 422-432. <https://doi.org/10.1080/10304312.2023.2255395>
- Schmid, A. P., & Jongman, A. J. (2017). *Political terrorism: A new guide to actors, authors, concepts, data bases, theories, & literature*. Routledge Publishing.
- van Eck, N. J., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523–538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>
- van Eck, N. J., & Waltman, L. (2017). Citation-based clustering of publications using CitNetExplorer and VOSviewer. *Scientometrics*, 111, 1053–1070. <https://doi.org/10.1007/s11192-017-2300-7>
- Walsh, J. I. (2010). Media attention to terrorist attacks: Causes and consequences. *Institute for Homeland Security Solutions*, Research Brief, 1-15.
- Wibawa, D. (2023). Ulama and terrorism in media: phenomenology research about the perceptions of ulama to terrorism news in Indonesia mass media. *Asian Journal of Communication*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/01292986.2023.2295852>
- Wilkinson, P. (1997). The media and terrorism: A reassessment. *Terrorism and Political Violence*, 9(2), 51-64. <https://doi.org/10.1080/09546559708427402>
- Zanini, M. & Edwards, S. J. A. (2001). The networking of terror in the information age. Arquilla, J., & Ronfeldt, D. (Eds). *Networks and Netwars: The Future of Terror, Crime, and Militancy* In (p. 29-60). RAND Corporation.

